

Datum: 09.07.2026

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Napomena:

Površina: 1865

Naslov: Naša ruka ostaje pružena

Strana: 30,31,32

30

Intervju: Gert Rorborn, direktor kancelarije Fondacije "Hajnrh Bel"

Naša ruka ostaje pružena

"Do sada se nije desilo da čak pet država članica EU blokira jednoj zemlji-kandidatu otvaranje Klastera 3. To je posledica kako odnosa Srbije prema Rusiji, tako i izostanka vladavine prava i visokog nivoa korupcije. Otkako je proces proširenja EU ponovo pokrenut, Srbija beleži samo značajne korake unazad"

Evropskim integracijama, problemima sa kojima se suočava Zapadni Balkan, kao i perspektivama članstva, ali i evropskom i nemačkom odnosu prema zvaničnom Beogradu, te propustima sa obeju strana, za "Vreme" govori direktor kancelarije Fondacije "Hajnrh Bel" (HBS) u Beogradu Gert Rorborn.

VREME: Kako iz vaše perspektive trenutno izgleda proces proširenja EU prema Zapadnom Balkanu? Da li mislite da će Crna Gora zaista biti prva država Zapadnog Balkana koja će se pridružiti EU?

Gert Rorborn: Važno je da se razume da je evropski proces integracije u svojoj suštini političko-filozofski projekat koji je pokrenut kako bi se, nakon razaranja izazvanih svetskim ratovima, osigurao trajni mir i uspostavili humani društveni odnosi zasnovani na prosperitetu i ostvarivanju zajednički definisanih interesa. Tu ideju treba razlikovati od njenog konkretnog istorijskog ostvarenja - Evropske unije. EU kakvu poznajemo predstavlja samo jedan od mogućih vidova te integracije. Evropskoj uniji su potrebne zemlje Zapadnog Balkana zato što se suočava sa otvorenim pokušajima destabilizacije od Kine, Rusije i SAD. Proces proširenja na Zapadni Balkan u tom smislu jeste velika šansa da se EU vrati početnoj ideji stvaranja prostora mira i prosperiteta.

S druge strane, zemljama regiona potrebna je Evropska unija kako bi kroz produbljenu regionalnu saradnju mogle da opstanu i napreduju na društvenom, ekonomskom i političkom planu. Imamo slučaj da je pre nekoliko dana Evropska unija usvojila finansijski paket za period 2028-2034 koji uključuje i Crnu Goru. Taj čin predstavlja još jedan korak bliže njenom članstvu u EU. Crna Gora će tokom ovog perioda dobiti oko 3,2 milijarde evra. Primera radi, imajući u vidu

broj stanovnika i veličinu Crne Gore, to bi bilo kao kada bi Srbija dobila 32 milijarde evra. Uključenje Crne Gore u ovaj finansijski paket je siguran pokazatelj da je ona naredna članica EU.

Da li je metodologija proširenja, sa postepenom integracijom i klasterima, dala konkretne rezultate? Da li se klasteri otvaraju, odnosno zatvaraju prema zaslugi ili su u pitanju političke poruke?

Metodologija pregovora u okviru proširenja Evropske unije se razvijala tokom decenija na osnovu stečenog iskustva. S obzirom na složenost i obim prilagođavanja pravnim tekovinama EU i konkretnim politikama Evropske unije, mogu samo da pozdravim svaki oblik strukturnog olakšanja u organizaciji procesa ukoliko on zaista olakšava zemljama kandidatima ovaj herkulovski zadatak. Čini se da primer Crne Gore to potvrđuje.

Drugo je pitanje u kojoj su meri izjave političara EU prilikom otvaranja klastera vrsta političkih poruka, za razliku od njihovog zatvaranja koje bi moralo da bude zasnovano na jasno ispunjenim kriterijumima. U tom pogledu, Evropska komisija ima obavezu, i prema društvima država članica EU i prema zemljama kandidatima, da nedvosmisleno pokaže da je proces dosledan i zasnovan na jasnim pravilima. U suprotnom se narušava međusobno poverenje - najvredniji kapital evropske integracije - koji je daleko važniji od ekonomskih koristi koje proizlaze iz ekonomske saradnje u okviru EU.

Fondacija čiji sam direktor zato kontinuirano naglašava da se klasteri zatvaraju prema zaslugama i svojim aktivnostima uporno podseća vlade zemalja regiona i institucije EU na poštovanje ovog pravila. Fondacija je u više navrata upozoravala vlasti u Crnoj Gori na štetne posledice memoranduma sa Ujedinjenim Arapskim Emiratima koji sadrži odredbe prema kojima se pojedini projekti i zemljište mogu ustupati bez sprovođenja javnih nabavki, javnih tendera ili drugih procedura propisanih nacionalnim zakonodavstvom, čime se omogućava zaobilazanje standarda transparentnosti i konkurencije. Na to smo nedavno ponovo upozorili i u analizi korozivnog kapitala Muhameda Alabara, umešanog i u projekat Beograd na vodi, koji je planirao izgradnju luksuznih letovališta na zaštićenom području Velike plaže u Ulcinju.

Da li je Srbija danas bliža članstvu nego pre pet godina ili proces pridruženja stagnira? Mnogi žele Srbiju za ulazak u EU smatraju neiskrenom...

Nažalost, nije bliža. Iako formulisani na krajnje diplomatski način, izveštaji Evropske komisije o napretku sasvim su dovoljan pokazatelj. Do sada se nije desilo da čak pet država članica EU blokira jednoj zemlji-kandidatu otvaranje Klastera 3. To je posledica kako odnosa Srbije prema Rusiji, tako i izostanka vladavine prava i visokog nivoa korupcije. Sam proces proširenja EU je donedavno bio u zastoju, ali otkako je konačno

■ Ne može postojati "članstvo drugog reda", odnosno učešće isključivo u jedinstvenom tržištu EU i Šengenskom prostoru, kako se predlaže u dokumentu koji su predstavili Vučić i Rama, zato što ne postoje ni "pravne tekovine EU drugog reda"

9. jul 2026. VREME

Datum: 09.07.2026

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

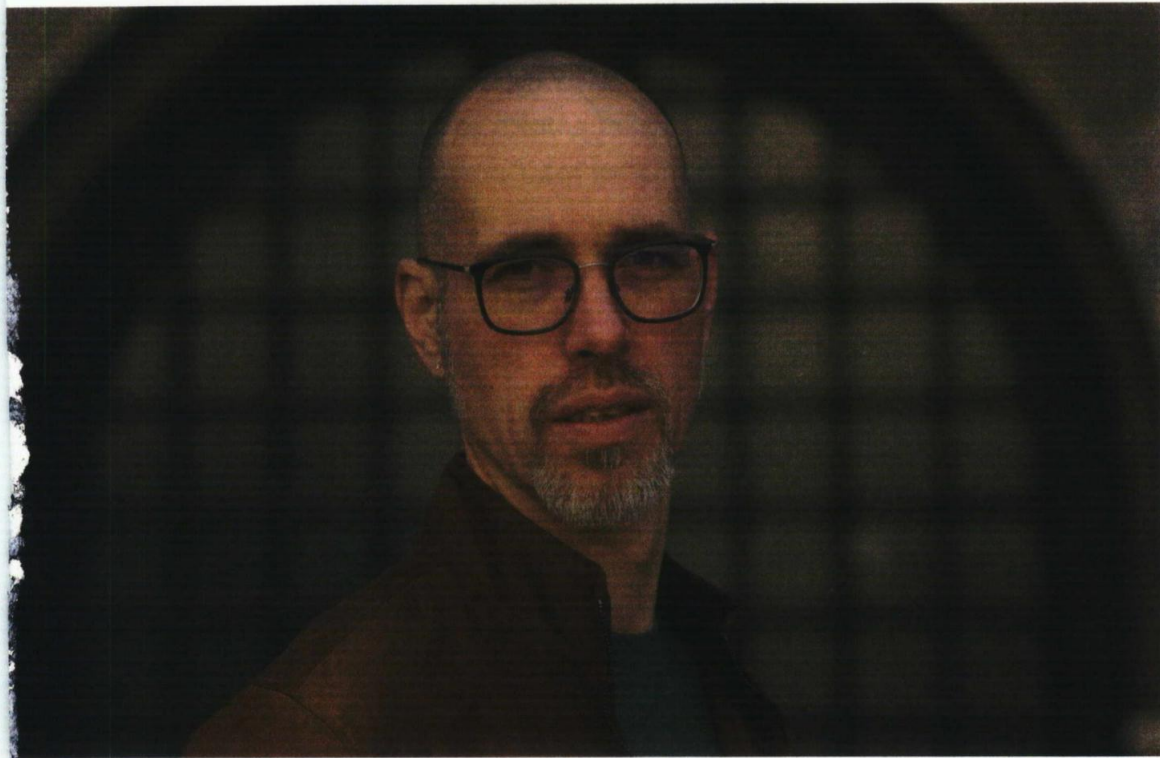
Naslov: Naša ruka ostaje pružena

Napomena:

Površina: 1865

Strana: 30,31,32

31

Fotografije: Marija Stojnić

ponovo pokrenut, Srbija beleži samo značajne korake unazad. Čak i neke reforme koje su bile usvojene u oblasti pravosuđa i rodne ravnopravnosti sada su na različite načine suspendovane, što govori u prilog tome da su to bili samo taktički potezi vlasti. Stoga me ne iznenađuje što danas mnogi građani i građanke samo u vrlo ograničenoj meri veruju u evropske aspiracije vlasti u Srbiji. U takvim okolnostima, oni bi teško razumeli odluku Evropske unije da otvori Klaster 3 uprkos izostanku ključnih reformi. Nikada nije bio povoljniji geopolitički trenutak za proširenje, a srpske vlasti, na žalost, propuštaju tu priliku koja se verovatno neće još dugo ponoviti. Zabrinut sam da će posle ulaska Crne Gore, a možda i Albanije, nastupiti duža pauza u procesu proširenja na ostatak regiona. Naime, postoji jasna politička odluka da se najmanje jedna država zapadnog Balkana primi u EU do kraja mandata aktuelne Evropske komisije.

Sa druge strane, Crna Gora je u poslednjih nekoliko godina napravila ozbiljan iskorak po pitanju EU integracija.

Kako god da se na to gleda, odlučujući faktor nije samo povoljan istorijski trenutak. Sadašnji napredak je rezultat, s jedne strane dugogodišnjeg predanog

■ **Fondacija je u više navrata naglašavala važnost vladavine prava kao osnove za strateške projekte u koje je Nemačka na neki način uključena. To je jedan od razloga zbog kojih smo od početka bili vrlo kritički nastrojeni prema projektu Jadar**

rada uzastopnih vlada, kao i neumornog angažovanja organizacija civilnog društva i posvećenih građanki i građana. U poređenju sa Srbijom, donosioci odluka u Crnoj Gori organizacije civilnog društva doživljavaju kao partnere i prema njima se odnose sa znatno više uvažavanja. S druge strane, ne može se prevideti ni konkretna podrška koju crnogorska vlada u svojim naporima dobija od Evropske unije i pojedinih država članica, među kojima je i Nemačka. Dosašnji napredak predstavlja zajednički uspeh različitih aktera, koji uprkos određenim razlikama u interesima, uistinu teže istom cilju.

Vidi li možda Srbija svoju šansu u potencijalnim promenama strukture u EU i uvođenju članica bez prava veta?

Ova ideja se trenutno smatra jednom od mogućih opcija za pripremu Evropske

unije za proširenje koje bi daleko prevazilazilo prijem same Crne Gore, i ta rasprava je zaista neophodna. Međutim, ni ona za sada ne nudi zadovoljavajući odgovor na dva osnovna problema. Prvo, Evropska unija je već dugo zarobljena principom jednoglasnog odlučivanja. To se neće promeniti ni zbog prekjučerašnje promene vlasti u Poljskoj ili jučerašnje u Mađarskoj, jer sutra isti problem mogu predstavljati Italija, Francuska ili Nemačka. Drugo, ne može postojati "članstvo drugog reda", odnosno učesče isključivo u jedinstvenom tržištu EU i Šengenskom prostoru, kako se predlaže u dokumentu koji su predstavili Vučić i Rama, zato što ne postoje ni "pravne tekovine EU drugog reda". Upravo zbog toga smatram da Evropska unija treba da se hrabro uhvati u koštac sa vlastitom rekonstrukcijom u duhu procesa integracije, uz uključivanje celog Zapadnog Balkana. U suprotnom »

Datum: 09.07.2026

Medij: Vreme

Rubrika: Bez naslova

Autori: redakcija

Teme: Evropska komisija

Naslov: Naša ruka ostaje pružena

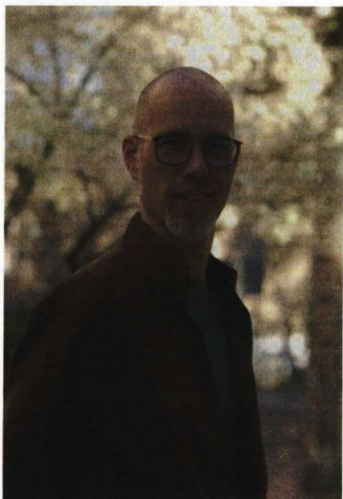
Napomena:

Površina: 1865

Strana: 30,31,32

32

će takozvani suverenisti, u sadejstvu sa Sjedinjenim Američkim Državama, Rusijom i Kinom, iznutra potkopati Evropsku uniju.

Koliko ekonomski interesi utiču na odnos Nemačke prema vlastima u Beogradu, imajući u vidu česte kritike na račun stanja demokratije i vladavine prava u Srbiji?

Kritike vlasti u Srbiji iz Nemačke najčešće dolaze od Zelenih, liberala i socijaldemokrata. One su usaglašene sa stavovima sličnih političkih opcija iz drugih članica EU. Nemački angažman u Srbiji se ne rukovodi samo vlastitim ekonomskim interesima, već se zasniva i na istorijskoj odgovornosti. Iz nemačkog državnog budžeta finansiraju se i međunarodni kulturni rad Gete instituta i mreža političkih fondacija za promociju demokratije, kojoj i Fondacija "Hajnrh Bel" pripada. Takođe, Nemačka podržava ekonomsku saradnju u oblasti modernizacije koju sprovodi Nemačko-srpsko razvojno partnerstvo GIZ, kao i konkretne mere za unapređenje profesionalizacije državne uprave. Međutim, ako izvesni privredni interesi dovedu do podriivanja vladavine prava, transparentnosti i evropskog integracionog procesa usled primene isključivo ekonomskog pristupa a bez uvažavanja društvenih posledica - tada se suočavamo sa ozbiljnim problemom kredibiliteta. Fondacija je u više navrata naglašavala važnost vladavine prava kao osnove za strateške projekte u koje je Nemačka na neki način uključena. To je jedan od razloga zbog kojih

■ Iako pružena ruka sa naše strane postoji, saradnja na lokalnom nivou gotovo je nemoguća jer nas vlast doživljava kao aktere stranog uticaja. Ali, šta su onda kineske kompanije? Da li je Džared Kušner investitor iz Srbije koji se zalaže za srpske interese? Za razliku od navedenih aktera, naš rad je potpuno transparentan

smo od početka bili vrlo kritički nastrojeni prema projektu Jadar.

Da li mislite da je geopolitički kontekst naveo Nemačku i EU da budu blaže prema određenim potezima vlasti u Srbiji nego što bi inače bile?

Nemam utisak da se u poslednjih deset godina u vezi sa tim mnogo toga promenilo: odnos je bio dosta blag. Nemačka se, pod različitim vladama, godinama snažno angažovala u Srbiji i u procesu normalizacije odnosa sa Kosovom, u stabilizatorskom duhu. Berlinski proces, uprkos svemu što još treba uraditi, predstavlja veliko dostignuće, ali na tome EU ne sme da stane. Ipak, mogu vrlo dobro da razumem zašto mnogi ljudi u celom regionu postepeno gube poverenje u Evropsku uniju. Dok su Crna Gora i Albanija trenutno najbliže članstvu, Srbija i Kosovo su i dalje taoci nerešenih odnosa, Bosna i Hercegovina sopstvene unutrašnje institucionalne blokade, dok je Severna Makedonija talac zahteva Grčke i Bugarske. Sve navedene države zbog ovih problema nisu u stanju da napreduju u proširenju. Upravo u tome vidim odgovornost institucija EU, koje bi morale da se ozbiljnije angažuju u prevazilaženju ovih izazova. Mišljenja sam da građani u regionu ne odbacuju evropske vrednosti *per se*. Uzmemo li Srbiju za primer, čini mi se da su dosadašnji potezi EU i Nemačke u velikoj meri udaljili Evropsku uniju od građana ove zemlje. Voleo bih da se to uskoro promeni.

Da li Fondacija "Hajnrh Bel" saraduje sa institucijama u Srbiji? Kakva je situacija u Crnoj Gori, da li je tamo saradnja sa institucijama na višem nivou?

Kako sam već istakao, u Crnoj Gori predstavnici vlasti pokazuju otvorenost za razmenu i sugestije. U toj državi redovno saradujemo sa predstavnicima institucija na različitim projektima. Na primer, otvorili smo Evropsku nedelju mobilnosti sa predsednicom Skupštine glavnog grada Podgorice. Teško je zamisliti sličnu situaciju u Srbiji u kojoj otvaramo neki događaj zajedno sa Aleksandrom Šapićem. Iako pružena ruka sa naše strane postoji, saradnja na lokalnom nivou gotovo je nemoguća jer nas vlast doživljava kao aktere stranog uticaja. Ali, šta su onda kineske kompanije? Da li je Džared Kušner investitor iz Srbije koji se zalaže za srpske interese? Za razliku od navedenih aktera, naš rad je potpuno transparentan. Stalo nam je do demokratskog nadmetanja ideja i praktičnih predloga. Podržavamo ono što smatramo ispravnim, a kritikujemo ono što smatramo pogrešnim - bez obzira na to ko to radi, i da li to radi u Nemačkoj, Srbiji ili bilo gde u svetu. Ako se nekome naše ideje ne dopadaju, to doživljavamo kao podsticaj da ih još bolje objasnimo i ukažemo na konkretne prednosti. To važi, na primer, i za naš stav da su obnovljivi izvori energije u poređenju sa nuklearnom energijom znatno jeftiniji, ekološki održiviji, demokratičniji jer podstiču decentralizaciju proizvodnje energije i, uz sve to, bezbedniji. Ne vidim nas kao večite kritičare, kako nas često predstavljaju. Naprotiv, nudimo alternativan ekonomski, ekološki i društveni model razvoja koji utvrđuje demokratiju, mir i prosperitet, starajući se ne samo o jednom deliću planete, već o Zemlji kao zajedničkom domu.

FILIP MIRILOVIĆ

9. jul 2026. VREME

